

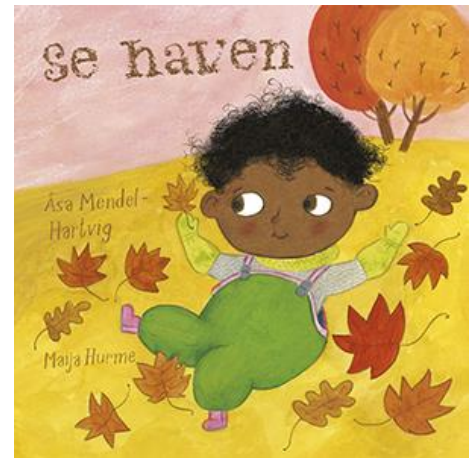
SPROGSTART 1-3 ÅR

Trin-for-trin

Se haven af Åsa Mendel-Hartvig og Maija Hurme

Tema: Sanser.

Billedbogen *Se haven* med temaet sanser er valgt, da børn får adgang til verden gennem sanserne: Sanserne er fundamentet for at kunne opfatte og begribe verden og litteraturen kan gennem både ord, billeder, leg og samtale hjælpe børnene til at genkende og sætte ord på de forskellige sanser.

Sprogligt fokus: Lydlig opmærksomhed, ordforråd, skriftsproglige kompetencer og narrative kompetencer.

Det finder du i sprogstartsposen

- Trin-for-trinmanualen til sprogstartsposen
- Billedbog: *Se haven* af Åsa Mendel-Hartvig og Maija Hurme
- A3-kopi af bogen
- Ark: Fokusord, billedbogssnak, sproglege
- Konkreter: Edderkop, hundelort, sribet kat
- Fotos: 6 stk. til Story Sequencer og 6 stk. i A4-format

Ting og sager, du selv skal finde

- Posen med læringsmaterialer
- Æbler fra frugtkassen eller haven
- En vandslange til at lave vandpytter med, hvis ikke de er på legepladsen/i haven
- Visne blade, hvis det er muligt
- Et egern – udstoppet, i plastik eller som bamse

Sprogstartsmaterialerne må kun bruges under opsyn af en voksen.

Ugens indhold

Dag 1:

Højtlesning og fokusord for alle børn i gruppen, ca. fem børn.

Tid: Ca. 20 minutter.

Dag 2:

Guidet læsning og billedbogssnak. Børnene deles i to eller tre grupper efter dit kendskab til børnene.

Tid: To til tre gange ca. 20 minutter.

Dag 3:

Fælles oplæsning og sproglege. Børnene deles i to grupper efter dit kendskab til børnene.

Tid: To gange ca. 20 minutter.

SPROGSTART 1-3 ÅR

Dag 1 – *Se haven*

Det finder du i sprogstartsposen

- Trin-for-trinmanualen til sprogstartsposen
- Billedbog: *Se haven* af Åsa Mendel-Hartvig og Maija Hurme
- A3-kopi af bogen
- Ark: Fokusord
- Konkreter: Edderkop, hundelort, stribet kat
- Fotos: 6 stk. i A4-format

Ting og sager, du selv skal finde

- Æbler fra frugtkassen eller haven
- Et egern – udstopet, i plastik eller som bamse

Det skal du gøre!

Syng første vers af *Sprogstartssangen*.

Vis billedbogen. Tal om forsiden og bagsiden, fortæl om forfatter og illustratør. Fortæl om bogens ryg. Hvad mon billedbogen handler om? Tal om billedbogens titel.

Fortæl børnene, at i dag skal vi tale om sanser! At se, smage, lytte, lugte, føle...

Læs billedbogen to gange. Første gang med læseoplevelsen i fokus. Anden gang taler I om fokusord for hvert opslag. Brug billedbogens illustrationer til at understøtte fokusordene og konkreter fra sprogstartsposen til visualisering af billedbogen. Sæt en bevægelse på ordet, når det er muligt. Vis læseretningen og peg på bogstaverne, mens du læser.

Syng sidste vers af *Sprogstartssangen*.

Læringsstigen

Gør-det-sværeste-strategi

Forudsige: Hvem, tror du, har lavet lorten i haven?

Generalisere: Barnet spiser et æble. Kender du andre frugter, som kan smage søde eller sure?

Argumentere: Tror du, barnet kan lide æblet? Kan du lide æbler? Hvorfor?

Gør-det-nemmere-strategi

Giv svaret: Se, barnet ser en edderkop! Ser barnet en edderkop eller en flue?

Hjælpes ad: Sikke en masse ting, der er i haven! Der er et.. æble, en ... vandpyt. (Peg i bogen undervejs)

Begrænse valg: Spiser barnet æble eller banan?

SPROGSTART 1-3 ÅR

Dag 2 – *Se haven*

Det finder du i sprogstartsposen

- Trin-for-trinmanualen til sprogstartsposen
- Billedbog: *Se haven* af Åsa Mendel-Hartvig og Maija Hurme
- A3-kopi af bogen
- Ark: Billedbogssnak
- Konkreter: Edderkop, hundelort, stribet kat
- Fotos: 6 stk. i A4-format

Ting og sager, du selv skal finde

- Æbler fra frugtkassen eller haven
- Et egern – udstoppet, i plastik eller som bamse

Det skal du gøre!

Syng første vers af *Sprogstartssangen*.

Fortæl børnene, at i dag skal vi tale om sanser! At se, smage, lytte, lugte, føle...

Vis billedbogen. Tal om billedbogen. Spørg børnene om de kan huske, hvad billedbogen handler om.

Læs billedbogen og inddrag børnene i genfortælling af billedbogen undervejs.

Billedbogssnak. Brug billedbogens illustrationer samt konkrete fra sprogstartsposen til at understøtte samtalen. Spørgsmålene følger billedbogens opslag.

Syng andet vers af *Sprogstartssangen*.

Et lille tip

Kender du *Sangskattekisten*? Her kan du finde en masse sjove film med gode børnesange! Find den her: aarhusmusikskole.dk

SPROGSTART 1-3 ÅR

Dag 3 – *Se haven*

Det finder du i sprogstartsposen

- Trin-for-trinmanualen til sprogstartsposen
- Billedbog: *Se haven* af Åsa Mendel-Hartvig og Maija Hurme
- A3-kopi af bogen
- Ark: Fokusord, billedbogssnak, sproglege
- Konkreter: Edderkop, hundelort, sribet kat
- Fotos: 6 stk. til Story Sequencer og 6 stk. i A4-format

Ting og sager, du selv skal finde

- Posen med læringsmaterialer
- Æbler fra frugtkassen eller haven
- En vandslange til at lave vandpytter med, hvis ikke de er på legepladsen/i haven
- Visne blade, hvis det er muligt
- Et egern – udstoppet, i plastik eller som bamse

Det skal du gøre!

Syng 1. vers af *Sprogstartssangen*.

Fortæl børnene, at i dag skal vi tale om sanser! At se, smage, lytte, lugte, føle...

Vis billedbogen. Tal om billedbogen. Spørg børnene om de kan huske, hvad den handler om.

Læs billedbogen. Inddrag børnene i genfortælling af billedbogen.

Sproglege. Orienter dig i sproglegene og vælg mindst to sproglege, som passer til børnegruppen. Lav gerne flere, hvis I har lyst og ekstra tid. Forbered dig på forhånd på legen. Brug billedbogen som udgangspunkt for sproglegene, da de omhandler billedbogens tema. Legene giver børnene mulighed for at høre, se, gøre og røre ord i nye sammenhænge.

Syng 2. vers af *Sprogstartssangen*.

Litteraturforslag

- Emma Adbåge: *Lille fod* (2014)
- Emma Adbåge: *Lille hånd* (2014)
- Emma Adbåge: *Lille mave* (2015)
- Emma Adbåge: *Lille næse* (2015)
- Patrick George: *Hør lige* (2014)
- Patrick George: *Lugt lige* (2014)
- Patrick George: *Mærk lige* (2014)
- Patrick George: *Se lige* (2014)
- Patrick George: *Smag lige* (2014)
- Åsa Mendel-Hartvig og Maija Hurme: *Se haven* (2018)
- Åsa Mendel-Hartvig og Maija Hurme: *Se skoven* (2018)
- Åsa Mendel-Hartvig og Maija Hurme: *Se nat* (2018)

2019

SPROGSTART 1-3 ÅR

Fokusord til *Se haven*

En have. Hvor er haven/legepladsen? Hvad er der i haven? Er der et træ i haven? Er der et blad i haven? Er der...

En edderkop. Se edderkoppen! Den har mange ben. Hvor mange ben har edderkoppen?

At se. Hvad kan du se? Kan du se en edderkop? Kan du se edderkoppens ben? Edderkoppen kan kravle. Kan du kravle som edderkoppen? Kravl som edderkopper.

Et æble. Se et æble! Har du smagt et æble? Hvordan smager æblet? Æblet kan smage sødt! Æblet kan smage surt! Hvilken farve er æblet? Fortæl, at æblet er en frugt. Kender I andre frugter?

At smage. Hvad bruger vi til at smage med? Peg på tungen. Hvad smager surt? Hvad smager sødt? Hvad smager stærkt? Vis hvordan du ser ud i ansigtet, når du spiser noget, der er surt/sødt/stærkt.

Et blad. Peg på bladet. Hvilken farve er bladet? Hvor kommer bladene fra? Kan du se et træ? Har du leget med blade?

At rasle. Når noget rasler, siger det en lyd. Hvad kan rasle? Visne blade kan rasle. Kender du andre ting, der kan rasle?

En vandpyt. Har du leget i en vandpyt?

At pjaske. Hvordan pjasker man? Se, barnet pjasker med hånden. Kan man pjaske med foden? Lad som om, I pjasker i vandpytter.

En lort. Hvad er en lort? Hvor kommer lorten fra? Hvad farve har lorten? Hvordan lugter lorten?

At lugte. Hvad bruger vi til at lugte med? Peg på næsen! Hvad lugter godt? Hvad lugter grimt? Når noget lugter grimt, så kan man sige, at det lugter ækelt.

En hale. Hvilke dyr har en hale? Kender du et dyr med hale? Vis, hvor halen sidder.

At klappe. Barnet klapper halen. Lad som om I klapper halen...

En mis/kat. Se, en kat! Er katten blød eller hård? Hvilken farve er katten? Hvad siger katten?

At ae. Se! Barnet vil ae katten. Har du prøvet at ae en kat.

Et eger. Kan du se et eger? Et eger spiser nødder og har en busket hale.

SPROGSTART 1-3 ÅR

Billedbogssnak til *Se haven* - peg i bogen undervejs

I haven er der et træ og visne blade på jorden. Men se! Der er også noget andet... Peg på edderkoppen. Hvad ser barnet? Hvad ser vi med? Hvor sidder øjnene? Kan du pege på dine øjne?

Hvordan ser edderkoppen ud? Den har 8 ben, to øjne. Den kan lave spindelvæv. Hvad bruger edderkoppen spindet til? Har du set et edderkoppespind? Kender du en sang om en edderkop?

I haven er der et æbletræ. På træet er der æbler. Hvilken farve har æblerne? Hvad laver barnet? Barnet smager på et æble. Hvordan mon det smager? Tror du, det smager sødt? Eller surt. Se! Barnet rækker tungen ud af munden. Med tungen kan vi smage om noget er surt, sødt, salt eller bittert.

Barnet rasler med bladene! Det siger en sjov lyd, når visne blade rasler! Se, barnet har taget huen af og ørerne titter frem. Med ørerne kan vi høre. Hvisk sammen, tal højt sammen, hold jer for ørerne, så I ikke kan høre noget. 'Spids' ører, så I hører godt.

I haven er en vandpyt. Barnet pjasker i vandpytten. Har du pjasket i vandpytter? Tror du, at vandet er varmt eller koldt? Med følesansen kan vi mærke om noget er varmt eller koldt eller om noget er vådt eller tørt.

Hov! Ad! Hvad er nu det? Det ligner en lort. Hvem mon har lagt en lort i haven? Hold jer for næserne! Med næsen kan vi lugte. Både når noget dufter godt, og når noget stinker!

Peg på hunden. Se! Mon det er hunden, der har lavet lort midt i haven?

Hov! Hvad er nu det? Det har striber? Er gråt og hvidt. Måske er det en hale! Er det halen fra en ko? Er det halen fra en tiger? Eller... er det halen fra en... Lad børnene gætte, hvis hale det er. Barnet klapper halen. Tror du, at halen er blød? Tror du, halen er hård? Med følesansen kan vi mærke om noget er blødt eller hårdt.

Det er en mis/kat. Hvad siger katten? Kan du sige som en kat? Se, barnet vil gerne æ katten. Tror du, at katten vil æs?

Det vil den gerne! Hvor ser det hyggeligt ud! Har du æt en kat? Hvordan følte det? Var det rart? Eller væmmeligt?

Sikke en masse ting, der er i haven! Der er et æble, en vandpyt, en kat, en lort, en edderkop og et blad.

Og et træ, en busk, en hund, en svamp, et egern og en stub. Og så er der en farfar! Se, hvad farfar har med i hånden? En bamse! Er den mon blød eller hård? Hvad med træstubben? Er den blød? Eller er den hård?

Se et egern med busket hale. Et egern springer fra træ til træ. Egernet bruger halen til at holde balancen.

Skal vi se, om vi kan finde nogle af tingene ude i haven/på legepladsen? Se fx, om I kan finde en træstub i haven.

2019

SPROGSTART 1-3 ÅR

Sproglege til *Se haven*

Sproglege

Findeleg: Læg A4 fotos rundt omkring på gulvet med bagsiden opad. Brug konkreterne fra posen og find gerne de andre ting (et æble og et blad). Læg konkreterne rundt omkring på gulvet – gerne med afstand til fotoene, så børnene får mulighed for at bevæge sig i legen. Lad børnene skiftes til at trække et foto fra gulvet og spørg barnet, hvad der er på fotoet og tal om sanser. Lad derefter barnet finde den konkret, der passer til fotoet.

Se filmen: *Lille fugl og egernet* på *Filmcentralen/For de yngste*. Se gerne filmen flere gange med fokus på sanserne: Lyt til egernet, som rasler med bladene, egernet, som springer fra gren til gren, ræven, som slikker sig om munden – mon fuglen smager godt? Ræven, som snuser til egernet, egernet og fuglen, der spiller musik på vandkande og agern.

Sproglege – med digitale læringsmaterialer

Talende æsker: Find visne blade eller noget der rasler som visne blade. Optag lyden på én af de Talende Æsker og kom bladene i æsken. Lav en pruttelyd på én af de andre æsker og kom hundelorten i æsken. Optag en bid af sangen *Lille Peter Edderkop* på den sidste æske og kom edderkoppen i æsken. Hjælp hinanden med at åbne én æske ad gangen og se og hør, hvad der er i den. Hav fokus på sanserne at se, høre, føle, lugte (og smage). Måske kommer I æblebåde i én af æskerne og optager lyden af, når noget smager godt. Skift eventuelt konkreterne ud med fotos.

Story Sequencer: Indsyng på forhånd forskellige korte sekvenser af sangen *Lille Peter Edderkop* på de 6 forskellige optagefunktioner på Story Sequenceren. Lyt til de forskellige sekvenser og hjælp hinanden med at afspille dem i den rigtige rækkefølge. Sæt eventuelt fotoet af edderkoppen ind i Story Sequenceren.

Story Sequencer: Indtal på forhånd ét ord på hver optagefunktion på Story Sequenceren. Fx KAN – DU – SE – EN – STOR – EDDERKOP. Hjælp hinanden med at sætte de 6 ord sammen til en sætning og find edderkoppen i bogen. Gør evt. legen lettere ved at indtale ordene SE – EN – EDDERKOP i den rigtige rækkefølge på Story Sequenceren, afspil og find derefter edderkoppen i bogen.

Endnu flere sproglege – inde & ude

Gå på jagt efter edderkopper og edderkoppespind i haven/på legepladsen. Tegn edderkoppespind og edderkopper med farveblyant på papir.

Gå på jagt efter noget, der dufter godt og noget, der stinker! Inde eller udenfor – eller begge steder. Vanillesukker fra køkkenet, blomster fra haven, en stærk ost, et råddent æble. Find ting som smager forskelligt. Søde og sure æbler, søde jordbær og sure citroner. Eller noget helt tredje? Sæt ord på, hvordan noget smager.

2019

